

Dicebam, memini, perjure & perfide Theseus
 Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet ausi
 Nunc quoque nulla viro, clamabo, fœmina credat,
 Nomine mutato causa relata mea est.
 O urimum mea fors, qua primum cæperat, isset,
 Jamque ego præsentî tempore nulla forem.
 Quid me in desertis morituram Liber arenis
 Servabas? potui dedoluisse semel.
 Bacche levis, leviorq; tuis, quæ tempora cingunt
 Frondibus, in lacrymas cognite Bacche meas.
 Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
 Tam bene compositum sollicitare torum?
 Heu ubi pacta fides? ubi quæ jurare solebas?
 Me miseram, quoties hæc ego verba loquor?
 Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:
 Judicio peccas turpius ipse tuo.
 Nesciat hoc quisquam, tacitisq; doloribus utar
 Ne toties falli digna fuisset pater.
 Præcipue cupiam celari Thesea, ne te
 Confortem culpæ gaudeat esse suæ.
 At puto, præposita est fasces mihi candida pellex.
 Eveniat nostris hostibus ille color.
 Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipso est:
 Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.
 Bacche fidem præstata, nec præfer amoribus ullam
 Conjugis: affinevi semper amare virum.
 Ceperunt matrem formosi cornua tauri,
 Me tua, sed lædit ille pudendus amor.
 Nenoccat quod amo: nec enim tibi Bacche nocebat,
 Quod flammis nobis fasces es ipse tuas.
 Nec quod nos uris, mirum facis: ortus in igne
 Diceris, & patria raptus ab igne manu.
 Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum;
 Hei mihi pro cælo qualia dona fero.
 Dixerat: audierat jandudum verba quærentis
 Liber, ut à tergo forte secutus erat.
 Occupat amplexu, lacrymasque per oscula siccet,
 Et pariter cæli summa petamus, ait.

Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sumes:
 Nam tibi mutatæ Libera nomen erit.
 Sintque tuæ tecum faciam monumenta Coronæ,
 Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
 Dicta facit, gemmasq; novem transformat in ignes,
 Aurea per stellas nunc micat illa novem,
 Sex tibi sustulerit, totidemque remisit orbes,
 Purpureum rapido qui vehit axe diem:
 Altera gramineo spectabis Equiria campo.
 Quem Tyberis curvis in latus urget aquis,
 Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda,
 Cælius accipiet pulverulentus equos.
 Dibus est Annæ festum geniale Perennæ,
 Non procul à ripis advena Tybri tuis.
 Plebs venit, ac virides passim dissecta per herbas
 Potat, & accumbit cum pare quisque sua.
 Sub love pars durat, pauci tentoria ponunt:
 Sunt quibus è ramis frondea facta casa est.
 Pars sibi pro rigidis calamos statuere columnis,
 Desuper extentas impoivere togas.
 Sole tamen vinoque calent, annosque precantur
 Quot sumunt cyathos, ad numerumque bibunt.
 Invenies illic, qui Nestoris eibat annos,
 Quæ sit per calices facta Sibylla suos.
 Illic & cantant quidquid didicere theatris,
 Et jactant faciles ad sua verba manus.
 Et ducunt posito junctas crateres choreas,
 Cultaque diffusis saltat amica comis.
 Cum redeunt, titubant, & sunt spectacula vulgi,
 Et fortunatos obvia turba vocat.
 Occurrit nuper, visa est mihi digna relatu
 Pompa, senem potum pota trahebat anus.
 Quæ tamen hæc Dea sit, quoniam rumoribus errat
 Fabula proposito nulla tegenda meo.
 Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne,
 Arserat extructis in sua fata rogis.
 Compositusque cinis, tumuliqu; in marmore carmen
 Hoc brevè, quod moriens ipsa reliquit, erat.

Sive quod es Liber, vestis quoque libera per te
 Sumitur, & vitæ liberioris iter.
 Aut quia, cum colerent prisca studiofius agros,
 Et faceret patrio rure Senator opus,
 Et caperet falces à curvo consul aratro,
 Nec crimen duras esset habere manus
 Rusticus ad ludos populis veniebat in urbem,
 Sed diis, non studiis ille dabatur honor.
 Luce sua ludos uvæ commentor habebat,
 Quos cum tedifera nunc habet ille Dea.
 Ergo ut tyronum celebrare frequentia possent,
 Vifa dies dandæ non aliena togæ.
 Mite caput pater huc placataque cornua vertas,
 Et des ingenio vela secunda meo.
 Itur ad Argeos: qui sint, sua pagina dicet
 Hac, sicuti memini, præteritaque die.
 Stella Lycaoniam vergit declivis ad arcton
 Milvius, hæc illa nocte videnda venit.
 Quid dederit voluceri, si vis cognoscere, cælum
 Saturnus regnis à Jove pulsus erat.
 Conceitat iratus validos Titanas in arma,
 Quæque fuit fatis debita, tentat opem.
 Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus,
 Parte sui serpens posteriore fuit.
 Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Styx violenta trium.
 Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat æternos vincere posse Deos.
 Immolat hunc Briareus, facta ex adamante securi,
 Et jam jam flammis exta daturus erat.
 Iupiter alitibus rapere imperat: attulit illi
 Milvius, & meritis venit in astra suis.

UNa dies media est, & fiunt sacra Minervæ,
 Nominaque à junctis quinque diebus habent.
 Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferent.
 Causa, quod est illa nata Minerva die,
 Altera, tresque super strata celebrantur arena,
 Ensis extensis bellica læta Dea est.

Palla-

Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ
 Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
 Pallade placata lanam mollire puellæ
 Discant, & plenas exonerare colos.
 Illa etiam stantes radio percurrere telas
 Erudit, & rarum pectine densat opus.
 Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers
 Hanc cole, velleribus quisquis athena paras.
 Nec quisquam invita faciet bene vincula plantæ,
 Pallade, sit Tychio doctior ille licet.
 Et licet antiquo manibus collatus Epeo
 Sit prior, irata Pallade mancus erit.
 Vos quoque Phæbea morbos qui pellitis arte,
 Munera de vestris pauca referte Deæ.
 Nec vos turba feri sensu fraudata magistri
 Spemite, discipulos attrahit illa novos.
 Quique moves cælum, tabulasque coloribus uris,
 Quique facis docta mollia saxa manu.
 Mille Dea est operum, certe Dea carminis illa est,
 Si mereor, studiis adsit amica meis.
 Cælius ex alto qua mons descendit in æquum,
 Hic ubi non plana est, sed prope plana via est.
 Parva licet videas captæ delubra Minervæ,
 Quæ Dea natali caput habere suo.
 Nominis in dubio causa est, capitale vocamus
 Ingenium solers, ingeniosa Dea est.
 An quia de capitis fertur sine matre patersi
 Vertice cum clypeo profuuisse suo?
 An quia perdomitis ad nos captiva Phaliscis
 Venit: & hoc ipsum littera prima docet.
 An quod habet legem capitis, quæ pendere pænas
 Ex illo jubeat furta recepta loco?
 A quacumque trahas ratione vocabula Pallas,
 Pro ducibus nostris Ægida semper habe.
 Summa dies è quinque tuba lustrare canora
 Admonet, & forti sacrificare Deæ.
 Nunc potes ad solem sublato dicere vultu,
 Hic here Phryseæ vellera pressit ovis.

Semi-

Seminibus toxis sceleratæ fraude nocere,
 Sustulerat nullas ut solet herba comas.
 Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,
 Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
 Hic quoque corruptus cum semine nunciat Helles,
 Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.
 Usque recusantem cives, & tempus, & Ino
 Compulerant Regem iussa nefanda pati.
 Et foror, & Phryxus velati tempora vitis
 Stant simul ante aras, junctaque fata gemunt,
 Aspicit hos ut forte pependat æthere mater,
 Et ferit attonita pectora nuda manu.
 Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
 Desilit, & natos eripit inde suos.
 Utque fugam capiant, aries: nitidissimus auro
 Traditur, ille vehit per freta longa duos.
 Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
 Fæmina, cum de se nomina fecit aquæ.
 Pene simul periit, dum vultu succurrere lapsæ
 Frater, & extentas porrigit usque manus.
 Flebat ut amissa gemini cum sorte pericli,
 Cæruleo junctam nescius esse Deo.
 Littoribus tactis Arias sit fidus: at hujus
 Peruenit in Colchas aurea lana domos.
T Res ubi luciferos veniens præmiserit Eos,
 Tempora nocturnis aqua diurna feret.
I Nde quater pastor saturos ubi clauerit hædos,
 Canuerint herbæ rore recente quater.
 Janus adorandus, cum quo Concordia mitis,
 Et Romana Salus, araque Pacis erit.
L Una regit menses; hujus quoque tempora mensis
 Finit Aventino Luna colenda jugo.

PUBLII OVIDII NASONIS
 FASTORUM

LIBER QUARTUS.

A Luna fave, dixi, geminorum mater amorum:
 Ad vatem vultus rettulit illa suos.

Quid

Quid tibi, ait mecum? certe modo festa canebas:
 Num vetus in molli pectore vulnus habes?
 Scis Dea, respondi, de vulnere: risit, & aer
 Protinus ex illa pater serenus erat.
 Saucius, aut sanus, nunquam tua signa reliqui:
 Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
 Quod decuit primis sine crimine lustimus annis:
 Nunc teritur nostris area major equis.
 Tempora cum causis annalibus eruta prisca,
 Lapsaque sub terras, ortaque signa cano.
 Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensis
 Et vatem, & mensis scis Verus esse tuos.
 Mota Cytherea est: leviter mea tempora myrto
 Contigit, & captum perforce, dixit opus.
 Sensimus, & causæ subito patuere dierum,
 Dum hæcet, & spirant flamina, navis eat.
 Siqua tamen pars te de fastis tangere debet
 Cæsar, in Aprili quod tuearis habes.
 Hic ad te magna descendit origine mensis,
 Et sit adoptiva nobilitate tuus.
 Hoc patet Iliades, cum longum scriberet annum,
 Vidit, & auctores rerulit ipse suos.
 Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
 Quod sibi nascenti proxima causa fuit:
 Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
 Alterius voluit mensis habere locum.
 Principiumque sui generis, revolutaque quærens
 Secula, cognatos venit ad usque Deos.
 Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
 Scilicet Electram concubuisse Jovi?
 Hujus Erichthonius, Tros est generatus ab illo,
 Assaracum creat hic, Assaracumque Capyn.
 Proximus Anchises, cum quo commune parentis
 Non designata est nomen habere Venus.
 Hinc satus Aeneas pietas spectata per ignes:
 Sacra, patremque humeris [altera sacra] tulit.
 Venimus ad felix aliquando nomen Juli,
 Unde domus Teucros Julia tangit avos.

Post-

Præbuit Aeneas & causam mortis, & ense
 Ipsa sua Dido concidit usa manu.
 Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum;
 Et potitur capta Maurus Hiarba domo.
 Sequæ memor ipretum, thalamis tamen inquit Elise,
 En ego quem toties repulit illa fruor.
 Diffugiunt Tyrii quo quemq; agit error, ut olim
 Amisso dubiæ rege vagantur apes.
 Tertia nudatas acceperat area messes,
 Inque cavos jerant tertia mista lacus.
 Pellitur Anna domo, lachrymansq; fororia linquit.
 Mœnia: germanæ iusta dat ante suæ.
 Mistra bibunt molles lacrymis unguenta favillæ,
 Vertice libatas accipiuntque comas.
 Terque vale dixit: cineres ter ad ora relatos
 Pressit, & est illis visa subesse foror.
 Nasta ratem, comitesque fugæ, pedelabatur æquo.
 Mœnia respiciens, dulce fororis opus.
 Fertilis est Melite, sterili vicina Cosyræ
 Insula, quam Libyci verberat unda freti.
 Hanc petit hospitio regis confisa vetusto:
 Hospes opum dives Rex ibi Battus erat.
 Qui postquam didicit casus utriusque fororis,
 Hæc, inquit, tellus quantulacumque tua est.
 Et tamen hospitii servasset ad ultima munus,
 Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
 Signa receasabat bis sol sua, tertius ibat
 Annus, & exilio terra paranda nova est.
 Frater adest, belloque petit: rex arma perosus,
 Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.
 Iusta fugit ventoque ratem committit & undis:
 Asperior quovis æquore frater erat.
 Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes
 Parvus ager, Cameren incola turba vocatur.
 Illuc cursus erat: nec longius abfuit inde,
 Quam quantum novies mittere funda potest.
 Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura:
 Findite remigio, navita dixit, aquas.

Dum-

Dumque parant torto subducere carbasa lino.
 Percutitur rapido puppis adunca Noto.
 Inque patens æquor frustra pugnante magistra
 Fertur, & ex oculis visa refugit humus.
 Affiliunt fluctus, imoque à gurgite pontus
 Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
 Vincitur ars vento: nec jam moderator habentis
 Utitur at votis is quoque poscit opem.
 Iactatur tumidas exul Phœnissa per undas,
 Humidaque opposita lumina veste tegit.
 Tunc primum Dido felix est dicta forori,
 Et quæcumque aliquam corpore pressit humum.
 Ducitur ad Laurens ingenti flamine litus
 Puppis, & expositis omnibus, hausta perit.
 Jam pius Aeneas regno, nataque Latini
 Auctus erat, populos miscueratque duos,
 Littore dotali solo comitatus Achate,
 Secretum nudo dum pede carpit iter.
 Aspicit errantem, nec credere sustinet Annam
 Esse: quid in Latios illa veniret agros?
 Dum secum Aeneas: Anna est, exclamat Achates,
 Ad nomen vultus sustulit illa suos.
 Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
 Ante oculos miseræ fata fororis erant.
 Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros,
 Flet tamen admonitu mortis Elisa tuæ.
 Anna, per hanc juro, quam quondam audire solebas
 Tellurem fato prosperiore dari:
 Perque Deos comites, hac nuper sede locatos,
 Sæpe meas illos increpuisse moras.
 Nec timui de morte tamen metus abfuit iste,
 Hei mihi credibili fortior illa fuit.
 Ne refer: aspexi non illo corpore digna
 Vulnera tartareas ausus adire domos.
 At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
 Sive Deus, regni commoda carpe mei.
 Multa tibi memores, nil non debemus Elisæ:
 Nomine grata tuo, grata fororis eris.

Talia

Talia dicenti [nec enim spes altera restat]
 Creditur, errores exposuitque suos.
 Utque domum intravit Tyrios induta paratus,
 Incipit Aeneas, cætera turba silet.
 Hanc tibi cur tradam, pia causa, Lavinia conjux,
 Est mihi, consumpsi naufragus hujus opes.
 Orta Tyro est: regnum Lybica possedit in ora,
 Quam precor ut charæ more sororis ames.
 Omnia promittit, falsumque Lavinia vulnus
 Mente premit tacita, dissimulatque metus.
 Donaque cum videat præter sua lumina ferri
 Multa, palam mitti clam quoque multa putat.
 Non habet exactum, quid agat: furialiter odit,
 Et parat insidias, & cupit vultu mori.
 Nox erat, ante torum visa est adlare sororis
 Squallenti Dido sanguinolenta coma.
 Effuge, ne dubita, mæstum soror effuge rectum,
 Sub verbum querulas impulit aura fores.
 Exiit, & velox humili super arva fenestra
 Se jacit, audacem fecerat ipse timor.
 Cumque metu rapitur: tunica velata recincta
 Currit, ut auditis territa dama lupis.
 Corniger hanc tumidis rapuisse nunciis undis
 Creditur, & stagnis occuluisse suis.
 Sidonis interea magno clamore per agros
 Queritur, apparent signa, notæque pedum.
 Ventum erat ad ripas, merant vestigia ripis,
 Sustinuit, tacitas conscius amnis aquas.
 Ipsa loqui visa est, placidi sum nympha Numici
 Annæ petenae latens, Anna Perenna vocor.
 Protinus erratis læti vescuntur in agris,
 Et celebrant largo seque diemque mero. (num)
 Sunt quibus hæc Luna est, quia mæsis impleat an-
 Pars Themis, Inachiam pars putat esse bovem.
 Invenies qui te nymphen Atlantida dicant,
 Teque Iovis primos, Anna, dedisse cibos.
 Hæc quoque quæ referam, nostras pervenit ad aures
 Fama, nec à veni dissidet illa fide.

Plebs

Plebs vetus, & nullis etiam tum tuta Tribunis
 Fugit, & in sacri vertice montis erat.
 Jam quoque, quem secum tulerant, defecerat illis
 Victus, & humanis usibus apta Ceres.
 Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
 Pauper, sed multæ sedulitatis anus.
 Illa levi mitra canos incincta capillos
 Fingebat trepida rustica liba manu.
 Atque ita per populum fumantia mane solebat
 Dividere, hæc populo copia grata fuit.
 Pace domi facta, signum posuere perenne,
 Quod sibi defectis illa ferebat opem.
 Nunc mihi cur cantent, superest obscæna puellæ,
 Dicere: nam coeunt, certaque probra canunt.
 Nuper erat Dea facta, venit Gradivus ad Annam,
 Et cum seducta talia verba facit:
 Mense meo coleris: junxi mea tempora tecum;
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
 Armiger armigeræ correptus amore Minervæ
 Urur, & hoc longo tempore vulnus alo.
 Effice, Dij studio similes cocanus in unum;
 Conveniunt partes hæc tibi comis anus.
 Dixerat: illa Deum promisso ludit inani.
 Et stultam dubia spem trahit usque mora.
 Sæpius instanti, Mandata peregrinus, inquit,
 Evicta est, precibus vix dedit illa manus.
 Credit amans, talamosque parat: deducitur illuc
 Anna tegens vultus ut nova nupta suos.
 Oscula sumpturus subito Mars aspicit illam:
 Nunc pudor elusum, nunc subit ira Deum.
 Ludit amatorem charæ nova diva Minervæ,
 Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.
 Inde joci veteres, obscænaque verba canuntur:
 Et juvat hanc magno verba dedisse Deo.
 Præteriturus eram gladios in principe fixos:
 Cum sic à castis Vestæ locuta focis:
 Ne dubita meminisse, meus fuit ille sacerdos,
 Sacrilegæ telis me petiere manus.

Ipsa

Ipsa virum rapui, simulacrae nuda reliquit.
 Quæ cecidit ferro, Cæsaris umbra fuit.
 Ille quidem cælo positus Jovis atria vidit:
 Et tenet in magno templa dicata foro.
 At quicumque necas ausi prohibente Deorum
 Numine, polluerant pontificale caput:
 Morte jacent merita testes estote Philippi,
 Et quorum sparsis ossibus albet humus.
 Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
 Cæsaris, ulcisci iusta per arma patrem.
 Postera cum teneras aurora refecerit herbas,
 Scorpius à prima parte videndus erit.
 Tertia post idus lux est celeberrima Baccho.
 Bacche favi yati, dum tua festa cano.
 Nec referam Semelen, ad quam nisi fulmina secum
 Juppiter afferret, parvus inermis eras.
 Nec puer ut posses maturo tempore nasci,
 Expletum patrio corpore matris onus.
 Bistonas, & Scythicos longum est narrare triumphos,
 Et domitas gentes thurifer Inde tuas.
 Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris,
 Inque tuum furis acte Lycurge genu.
 Ecce libet subito pisces, Tyrrenaque monstra
 Dicere, sed non est carminis hujus opus.
 Carminis hujus opus, causas exponere quare
 Vilis anus populos ad sua liba vocet.
 Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt
 Liber, & in gelidis herba reperta focis.
 Te memorant, Gange, totoque Oriente subacto,
 Primitias magno suposuisse Jovi.
 Cinnama tu primus, captivæque thura dedisti,
 Deque triumphato viscera tosta bove.
 Nomine ab auctoris ducunt libamina nomen,
 Libaque quod sanctis pars datur inde focis.
 Liba deo sunt, succis quia dulcibus idem
 Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.
 Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 Non habet ingratos fabula nostra jocos.

Jamque erat ad Rhodopè Pangæaq; flumina ventu
 Acriferæ comitum concrepuere manus:
 Ecce novæ cocunt volucres tinnitibus actæ,
 Quosque movent sonitus æra sequuntur apes.
 Colligit errantes, & in arbore claudit inani
 Liber, & inventi præmia mellis habet.
 Ut Satyri, lenisque senex tetigere saporem,
 Quærebant flavos per nemus omne favos.
 Audit in exesa fridorem examinis ulmo,
 Aspicit, & celat, dissimulatque senex.
 Utque piger pandi tergo refidebat aselli,
 Applicat hunc ulmo, corticibusque cavis.
 Constitit ipse super ramoso stipite nixus,
 Atque avide trunco condita mella petit.
 Millia crabronum coeunt, & vertice nudo
 Spicula defigunt, oraque prima notant.
 Ille cadit præceps, & calce feritur aselli:
 Inclamatque suos, auxiliumque vocat.
 Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident, percusso claudicat ille genu.
 Ridet & ipse Deus, limumque inducere monstrat:
 Hic paret monitis, & linit ora luto.
 Melle pater fruitur, liboque infusa calenti
 Jure repertori splendida mella calenti.
 Fæmina cur præstet, non est rationis operta:
 Fæmineos thyrsos concitat ille choros.
 Cur anus hoc faciat quæris? vinosior ætas
 Hæc erat, & gravidæ muncera vitis amat.
 Cur hedera hæc cincta est: hedera est gratissima Bac
 Hoc quoq; cur ita sit, dicere nulla mora est. [cho
 Nyliades Nymphas, puerum querente noverca,
 Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.
 Restat ut inveniam, quare toga libera detur
 Luciferis pueris candide Bacche tuis.
 Sive quod ipse puer semper, juvenisque videris,
 Et media est ætas inter utrumque tibi.
 Seu quia tu patres, patres sua pignora hatos
 Commendant curæ numinibusque tuis: